որպէս որ դուք առաքեցիք զմերոնքն գնալ ի յերուսաղէմ տեսանելոյ /254a/ *զլոյսն խաբէբայ: Նմանապէս ես առաքեմ զքեզ եւ ասեմ.*

— Արդ գնայ դուն ի Անգօնայ եւ տես զտունն Լօրեթայ, թէ որպէս կախեալ կայ յօդս[66] *եւ անտի գնայ ի Հռօմ եւ տես զանթիւ խաբէյութիւնս, մանաւանդ զսիւն մարմօրեայ եւ նայեայ զնշխարի ծակած մարմօրեա[յ] սեղանն եւ այլ: Գնայ ի Փեռուչէ քաղաքն եւ տես զմատանին Մարիամու կուսին եւ գնայ ի Վանատիկ եւ տես զարտասուս Մարիամու կուսին եւ զայլ անթիւս, որ անտեղի յէ մեզ՝ մի ըստ միոջէ անուանեալ*[67]*:*

— Դուք ասէք, թէ յերուսաղէմ քանի որ հաւատացելոց ձեռին էր, լոյս ելանէր, յերբոր անկաւ ի ձեռն անօրինաց, այնուհետեւ խաբանեցաւ: Արդ ընդէ՞ր, այտ ինչ զարմանք է, որ ամենայն ինչ, որ ձեր ձեռին է, սուրբ է, բարի յէ եւ հրաշագործ, յերբոր անկանի ի ձեռն այլոց, ոչինչ լինի:

— Եթէ յիրաւ, որ յառաջմանէ գելնէր, այժմ եւս հարկաւորագոյն էր, զի յելանիցէր, վասն անհաւատից, զի տեսանելով զլոյսն՝ հաւատային, ապայ ուրեմն ի սկսբանէ դուք սահմանել էյիք հնարիւք, քանզի որպէս որ տեսին ի ձէնջ յոյնքն, այնպէս յընկալան, տեսին մեր ազգն եւ հետեւեցան նոցա:

— Յերբոր յերուսաղէմ յելաւ ի ձեռացն ձերոց, այնժամ դարձաք եւ սահմանեցիք ի յերկրի ձերում զզանազան հրաշս, որպէս որ ի Հռօմ զմի եկեղեցւո[յ] դրանցն յորմէք եւ ի պայմանեալ ժամանակին քակէք գնայ եւ ասէք՝ ահա՛ դուռն ողորմութեան[68]*, բացան եւ տվաւ ամենեցուն լիակատար ներողութիւն*[69]*:*

---

66 Կոչւում է նաեւ Սանթա Գազա, բառացի՝ «Սուրբ Տուն»: Գտնւում է կենտրոնական Իտալիայի Լորէթոյ քաղաքում: Ըստ աւանդութեան՝ սա եղել է Նազարէթի մէջ Յիսուսի եւ Աստուածամօր բնակարանը, որ հրեշտակների կողմից փոխադրուել է այս քաղաքը՝ դառնալով սրբատեղի (մանրամասն տե՛ս **I. Rinieri.** *La Santa Casa di Loreto, 2 Vol., Torino, 1911,* տե՛ս նաեւ Loreto բառայոդուածը *Enciclopedia Cattolica,* Vol. VII, Città del Vaticano, 1951, pp. 1556-1562): Միջնադարեան հայ ուխտաւոր-ուղեգիրներից Սիմէոն Լեհացին ԺԷ դարի սկզբին Անկոնայից Հռոմ ճանապարհին, հասնելով այստեղ, մանրամասն նկարագրում է սրբատեղին՝ աւելացնելով. «… այնպէս մեծ ուխտատեղ է, որ ամէն օր հինգ, վեց հազար հոգի կու գան ուխտ. եւ ցերեկի չկարես մտանել ի նա վասն բազմութեան անբոխին…» (տե՛ս Սիմէոն դպրի Լեհացւոյ Ուղեգրութիւն, էջ 78-81): Սիմէոն Լեհացուց քիչ աւելի ուշ Հռոմից Լեհաստան գնալիս Լորեթոյով է անցնում Նախիջեւանի հայ կաթողիկէ թեմի ապագայ առաջնորդ Աւգուստին Բաջեցին, որը եւս իր «Ճանապարհորդութեան» մէջ վերապատմելով քաղաքի հիմնադրման աւանդութիւնը եւ տալով ուխտավայրի նկարագրութիւնը, զարմանում է՝ «մարդի բերան չէ կարիլ պատմել» (տե՛ս **Աւգուստինոսի Բաջեցւոյ** *Ճանապարհորդութիւն յԵւրոպիայ,* - Ք. Պ[ատկանեան], Նշխարք մատենագրութեան Հայոց, Ս. Պետերբուրգ, 1884, էջ 21):

67 Թուարկուած են աւանդութիւններ ունեցող Իտալիայի նշանաւոր սրբավայր-ուխտավայրերը:

68 Կաթողիկէ եկեղեցում Սուրբ Դռան բացումը կապուած է Յոբելեանական տարուայ հետ (տե՛ս **Virgilio Card. Noé.** *The Holy Door in St. Peter, Roma: Ats Italia Editrice, 1999*): Դեռեւս ԺԷ դարի սկզբին Սիմէոն դպիր Լեհացին իր «Ուղեգրութեան» մէջ, պատմելով Հռոմի Ս. Պետրոսի տաճար իր այցելութեան մասին, Սուրբ Դռան մասին գրում է. «… գնացաք զՈղորմութեան դուռն համբուրեցաք: Եւ ասին թէ Ողորմութեան դուռն յիսուն տարին ապա բացվէր ըստ յոբելինի ազատութեան. եւ տեսան որ հազարէն մէկն չի հասնիլ այն օրն. խնդրեցին կարճել. իսկ Փապն քսանուհինգ ամ արար: Եւ յայնմ ամի, յորում բացվի, յոքնախումբ աշխարհաժողով լինի. զի ամէն երկրէ գան: Եւ տարի մի կամեցաւ Փապն իմանալ զթիւ ուխտաւորացն. եւ եդ մարդիկ ի դրունս քաղաքին եւ գտաւ ՃԽ ըխտաւոր» (տե՛ս **Սիմէոն դպրի Լեհացւոյ** *Ուղեգրութիւն տարեգրութիւն եւ յիշատակարանք,* Ուսումնասիրեց եւ հրատարակեց Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան, Վիեննա, 1936, էջ 99):

69 Կաթողիկէ եկեղեցում կանոնաւորուած որոշակիութեամբ նշում են Յոբելեանական տարին, երբ ինդուլգենցիա է տրւում պապի կողմից այն բոլոր ուխտաւորներին, որոնք Սուրբ կամ Յոբելեանական տարուայ ընթացքում գալիս են Հռոմ եւ այցելում յայտնի սրբավայրերը: Բոնիֆացիոս VIII-ի դեկրետով 1300 թ. նշուեց առաջին յոբելեանը: Կղեմէս VI-ը 1349 թ. այն արձանագրեց իւրաքանչիւր 50 տարին մէկ: Պօղոս II-ը՝ 1475 թ. այն արձանագրեց իւրաքանչիւր 25 տարին մէկ: Պապը իրաւասու է հրամանագրով բացառիկ